

ZGODNJA DANICA.

KATOLIŠK CERKVEN LIST.

»Danica« izhaja vsak petek na celi poli in veljá po pošti za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vinarjev, za četrt leta 2 kroni. V tiskarni sprejemana za celo leto 6 kron, za 1/2 leta 3 krone, za 1/4 leta 1 krono 50 vin., ako bi bil petek praznik, izide »Danica« dan poprej.

Tečaj LIV.

V Ljubljani, 12. aprila 1901.

List 15.

V nedolžnosti — mladost.

Za vrtec jaz na svetu vem,
Da rada vanj pogosto grem;
Bivalcev v njem ne manjka se,
In v dálj ta vrtec širi se.

Tu željno vidi mi oko
Nebo modró, nebo svetló;
Tu vse blišči kot biser se,
Kot so demanti trava je.

Sem z gôre doli mi šumlja
Najbistreja studenčnica;
Najlepše cvetke tu cveto,
Kot bi na zemlji ne bilo.

Tu drevje sadja je zlato,
Po vejah tički pevajo;
Skrbí, tožbá ne sliši se,
Tu vsak bivalec bogat je.

Tu lepše solnce se vrtil,
Jasneje luna se svetli;
Tu pesmic je prelepih dom,
Da takih čula več ne bom. —

Ta vrtec zagonétka je,
Nobena vender tajnost ne:
Ta vrtec naših let blagost,
V nedolžnosti je to — mladost.

Gospica M. R.

Sv. Vojteh, škof in mučenik.

(23. aprija.)

(Konec.)

Naprosivši mišenskega škofa Volkolda, da bi ga nadomestoval kot vrhovni pastir, krene na pot proti Rimu s svojim bratom Radimom, nekdanjim vzgojiteljem Radlo, praškim proštom Ve-

lihom in z nekaterimi služabniki. Papež Ivan XV. je svetega škofa jako ljubeznivo sprejel in mu tudi prošnjo uslišal. Nato je Vojteh sklenil potovati v Jeruzalem, da bi se tam na svetih krajih navdušil za nadaljne boje. Zato je svoje služabnike odpustil domov, pridržal si je le Radima, Radlo in Veliha. V Rimu ga je prosila cesarica vdova Teofana, da bi molil za dušo njenega moža. Za to mu je dala toliko denarja, kolikor ga je mogel Radim vzdigniti. Toda Vojteh je ves denar razdelil med ubožce in se peš napotil proti južni Italiji. Potniki so se ustavili v benediktinskem samostanu na Montezini. Tu je opat Vojtehu svetoval, da naj ne gre dalje, ampak naj ostane pri njih v samoti. Svetnik je poslušal ta svet, ostal na Montekazini in prejel redovno obleko. Vojteh je želel biti čisto priprost redovnik, a menihi so mu vedno izkazovali škofovsko čast in ga prosili, da bi jim posvetil mašnike in cerkve. Zato je kmalu zapustil samostan in šel proti zapadu k morju, da bi tam na ladijo stopil. Potoma je prišel do samostana sv. Mihaela, v katerem so prebivali grški menihi Bazilijanci. Ondi je bil tedaj predstojnik (igumen) sv. Nil. Sveta tihota tega samostana in razgovor z igumenom sta Vojtehu tako ugajala, da je na kolenih prosil, naj bi ga sprejeli med se. Toda sv. Nil, dasi je spoznal, kako svet mož je Vojteh, mu je rekel, da ga ne more sprejeti. Vojteh je bil škof latinskega obreda in ne bi mogel stopiti brez papeževega dovoljenja v bazilijanski samostan grškega obreda. Razun tega je rekel Nil, da stoji njihov samostan pod zaščito montekazinskega opata, odkoder je on uprav prišel. Ako bi ga sedaj bazilijanci sprejeli, bili bi montekazinski menihu gotovo nevoljni. Nato je sv. Nil Vojtehu sve-

toval, da stopi v benediktinski samostan sv. Bonifacija v Rimu, kjer je bil opat Nilov prijatelj Lev. Vojteh je to res storil in bil sprejet med benediktince veliki četrtek l. 990. ter dobil ime Gavdencij. Tedaj sta Vojteha zapustila Velih in Radla in se napotila v svojo domovino na Česko, Radim pa je ostal pri svojem bratu.

Oba novinca sta se vadila v redovnem življenju in storila slovesno obljubo 4. aprila 991. Vojteh se je čutil v samostanu kakor v nebesih. Pozabil je svojega škofovskega dostojanstva in opravljal vsa dela, katere mu je nakladal red. Goreče je molil, premišljeval in delal kot najzadnji brat neduhovnik. S svojo spokornostjo, poslušnostjo in zatajevanjem je bil vsem menihom v izgled. Njegova svetost pa se je razglasila po vsem Rimu, ko je bil z molitvijo in pokladanjem rok ozdravil mrzlično hčer poznejšega rimskega prefekta Ivana Glosa.

Med tem so Čehi zaželeli po svojem nadpastirju. Mnogi so se kesali, zakaj niso poslušali njegovih očetovskih besedi. Tudi knez Boleslav je pripoznal, da je žalil svetega škofa, in si želel, da se vrne. Pretrgal je zvezo z Lutici in sklenil l. 992. mir s Poljaki in s cesarjem, obenem pa odpravil poslanca k mogočkemu nadškofu Viligisu, naj on posreduje, da se vrne Vojteh. — Samostan sv. Bonifacija se je zbal velike škode, ko bi odšel Vojteh, zato so rekli menihi českim poslancem, naj gredo k papežu Ivanu XV. Ta je sklicel zbor škofov in se posvetoval radi Vojteha. V prisotnosti papeževi je Čeh Strahkvas Kristan iskreno govoril, naj bi bila prošnja českega naroda uslišana. Naposled jim je papež vrnil Vojteha s pogojem, da ga radi poslušajo Čehi; ko bi ga ne, tedaj naj „naš mili brat kar odide od njih“.

S težkim srcem se je Vojteh ločil od milih bratov v samostanu sv. Bonifacija in se napotil v svojo domovino. Vzel pa je tudi seboj dvanajst menihov benediktincev iz različnih rimskih samostanov. Ko se je sveti škof bližal s svojim spremstvom Pragi, tedaj so mu prišli naproti duhovniki in zastopniki ljudstva, pozdravljali ga z veliko radostjo in mu obljubili poslušnosti. Knez Boleslav II. je radovoljno obdaril Vojteha z važnimi pravicami. Med Čehi se je pričelo novo življenje, vse je bilo nekako prerajeno.

Vojteh tudi doma ni prenehal biti benediktinec, ampak se je trudil, da bi se ta red naselil med Čehi. S pomočjo Boleslava II. je ustanovil benediktinski samostan v Brevnovu, ki je jako blagodejno vplival na razvitek českega na-

roda. Prvi opat tega samostana je bil Vojtehov vzgojitelj Radla.

V mirnem času svojega pastirskega delovanja je Vojteh potoval po svoji občirni škofiji, po Moravskem, Slovaškem in Poljskem. Hotel je tudi na Ogersko, zato je poslal poslanca k ogerskemu kanu Gejzu, ki je bil mož sestri poljskega kneza Mečislava I. Prosil ga je, naj bi smel oznanjevati luč sv. vere. Gejza je bil tačas že kristijan, zato se je tega zelo razveselil ter sam šel s spremstvom Vojtehu naproti in ga z veliko častjo sprejel na svojem gradu Ostrogonu. Semkaj je dal poklicati svoj divji in tedaj poganski narod madjarski. Vojteh ga je učil ter krstil veliko število Madjarov. Posvetil je tudi več cerkva na madjarski zemlji. Gejza je imel sina, po imenu Vajka, tega je sv. Vojteh birmal in mu dal ime Štefan. Pozneje se je Štefan oženil s hčerjo bavarskega vojvode Henrika II., sorodnico sv. Vojteha, ter postal prvi kralj ogerski.

Ko se je Vojteh vrnil z apostolskega potovanja, našel je zopet doma žalostne razmere. Priprosti narod je z vso svojo dušo ljubil svojega višjega pastirja, toda česki plemenitniki so mu prizadeli marsikatero bridko uro. Tudi knez Boleslav II. se je dal od njih voditi. Zlasti je pa nastopil proti Vojtehu in njegovemu rodu bogati in mogočni rod Vrševcev. Ko so Vrševci izvršili neki grozen zločin, tedaj se je Vojteh zopet odločil, da zapusti domovino in gre v Rim, kar je tudi res storil. V Rimu je zopet živel v samostanu ter je bil vzor pobožnosti, spokornosti in zatajevanja. Menihi so ga spoštovali kot svetnika, in bila je govorica, da ima dar čudežev. Vojteh je imel srčno hrepenenje, da bi mogel umreti mučeniške smrti.

Knez Boleslav II. je težko pogrešal Vojteha ter zopet prosil svojega metropolita Viligisa v Mogoču, da bi Vojteha spravil nazaj. Viligis je tedaj uprav v Rim potoval h kronanju cesarja Otona III. Ob tej priliki je nagovarjal Vojteha, da bi se vrnil. A svetnik ni hotel iti nazaj in tudi bratje redovniki mu tega niso pustili. Naposled je papež Vojtehu rekel, da naj se vrne k svoji čredi. Sveti škof se je podvrgel papeževemu ukazu, izprosil si je le to milost: „Ako bodo Čehi poslušali moj glas, tedaj, hočem ž njimi živeti in umreti; ako pa ne bodo poslušali mojega glasu, pojdem k tujim divjim narodom, ki še tavajo v poganski temi, da jim bodem oznanjeval sveto vero“.

Papež mu je to dovolil in ga ob enem napravil nadškofa vseh onih narodov, ki jih izpreobrnel h krščanski veri. — Vojteh je zopet zapustil Rim in krenil na pot. Potoval je skozi Francijo, kjer je obiskal grob sv. Denija (St. Denis), cerkev sv. Martina v Turu, ostanke sv. Benedikta v Fleriju in samostan sv. Mavra na Loari. Potoma se je podal k cesarju Otonu III. v Moguč. Tu se je z njim prav vneto razgovarjal o ljubezni božji, o pokori, o minljivosti posvetnih stvari in o dolžnostih vladarjevih. Cesarju je to razgovarjanje jako ugajalo; z veseljem je poslušal, kar mu je Vojteh pokladal na srce. Tako je Vojteh postal najdražji prijatelj in najzvestejši svetovalec cesarjev. V cesarski palači, kjer je stanoval, je na skrivaj opravljal služabniška opravila, mnogokrat je po noči vstal in očistil obleko in obuvala drugih, ki so spali. Leta 996. koncem septembra se je Vojteh ločil od cesarja in hitel proti svoji domovini. Predno pa je stopil na domača tla, dobil je grozno poročilo. Vrševci so namreč umorili štiri njegove brate Spitimirja, Pobraslava, Poreja in Časlava, njihove žene in otroke. Med Čehi, ki so tako kruto postopali proti njegovim sorodnikom, se ni mogel nadejati uspehov, zato se je odločil najprvo iti na Poljsko, obiskati tamkaj svojega brata Sobebora, posvetovati se z njim in se šele potem vrniti v domovino. Poljski knez, Boleslav Hrabri, sin česke kneginje Dobravke, je z veliko ljubeznivostjo sprejel ožaloščenega svetnika, ob enem pa je odposlal na knežji dvor v Prago vprašati, ali hočejo Čehi še imeti Vojteha za svojega škofa. Čehi pa so odgovorili, da nočejo Vojteha, češ „mi smo grešniki in trdovratni ljudje, ti si pa svetnik, in nikakor ne gre, da bi tak mož prebival s hudobneži.“ Ko je Vojteh to izvedel, zapel je s psalmistom: „Pretrgal si, Gospod, okove moje, in daroval ti bodem zahvalni dar,“ ter se vzradoval, da mu je mogoče oznanovati luč sv. vere med pogani, po čemer je hrepenel že davno. Boleslav Hrabri se je trudil Vojteha in njegovega brata Radimira pri sebi obdržati, da bi se po njih ojačila krščanska vera na Poljskem. Vojteh je na Poljskem jako blagodejno deloval. Oznanoval je goreče besedo božjo, učil ter krstil mnogo izpreobrnjenih poganov, skrbel za povišanje službe božje, zlasti s petjem, ter je baje sam zložil krasno poljsko Marijino pesen: „Boga rodzica dziewica“ — božja porodnica, devica“, ki se prišteva najlepšim pesnim poljskega naroda. Zato časte Poljaki sv. Vojteha kot apostola in patrona.

Vojteh je dalj časa premišljeval, ali naj bi šel oznanovat evangelij k slovanskim Luticem ali k poganskim Prusom. Naposled se je odločil k litevskim Prusom. L. 997 meseca marcija se je podal na apostolsko pot s svojim zvestim bratom Radimom in menihom Benediktom. Boleslav Hrabri jih je dal z ladijo prepeljati do Gdanskega, obenem jim je tudi dal 30 vojakov za varstvo. V Gdanskem je Vojteh oznanoval sv. evangelij in krstil mnogo poganov. Od tod je odplovil s spremljevalci dalje po reki, ter šel na suho v friškem zalivu. Tu je vojake nazaj poslal, ker so bili Prusi in Poljaki v sovraštvu. Ko so Prusi zagledali krščanske misijonarje, približali so se jim jezno in mrmrali. Nato eden izmed njih pride do Vojteha, ko je molil svoje duhovne molitve, in ga z veslom udari tako, da je padel na tla. Tudi nad Radima in Benedikta so šli pogani s pestmi. Zato so šli misijonarji na drugo stran reke, kjer so ostali do 17. aprilja. Na večer tega dne so prišli k veliki vasi. Tu jih je obstopila množica ljudi in glavar te vasi: jih je vprašal, kdo in kaj so? Vojteh jim je odgovoril: „Slovan sem, po imenu Vojteh, po stanu menih, po posvečenju škof, sedaj sem pa k vam poklican oznanjevalec sv. vere. Namen mojega in potovanja mojih tovarišev je vaša rešitev, da bi opustili malike, da bi spoznali pravega Boga, svojega stvarnika, da bi vanj verovali in zadobili večno življenje.“ Nekateri izmed navzočih so dobro razumeli te slovanske besede in so našuntali ljudstvo proti govorniku. To je misijonarjem pretilo s smrtjo, ako takoj ne odidejo. Nato so misijonarji stopili v ladijo in se odpeljali proti severozapadu Sambije, kjer leži mesto Pilava.

Tu si je Vojteh pomislil: ali bi šel luč sv. vere oznanjevat slovanskim Luticem, ki so bivali na sedanjem Braniborskem in Meklenburškem. Za pet dni so prišli do nekega gozdiča, nevedoč, da je Prusom svet in da pod smrtno kaznijo ne sme vanj stopiti noben kristijan. Tu je Vojteh sedel na drn in rekel tovarišema: „Prenočujmo tu in jutri, ako Bog da, pojdemo po sv. maši v bližnje mesto.“ Ko pa je Radim tožil, da nimajo ničesar jesti, potolažil ga je svetnik, vstal, šel v gozdič, nabral gob in sladkih rastlin, da so si utešili glad. Drugi dan za rana so najprej molili in potem je Radim opravil najsvetejšo daritev, Vojteh in Benedikt pa sta prejela iz njegovih rok sv. Rešnje Telo. Nato je Vojteh opravljen v mašno obleko in navrh ogrnjen s škofovskim plaščem stopil na nasip bližnjega mesta. Takoj so ljudje skupaj prišli, zagnali krik in kamenjali svetnika, dokler niso mislili,

da je že mrtev. Vojteh je ves krvav vstal, moleč molitve za mrtve. Potem so misijonarji sedli in zaspali. Poganski duhovnik Siko je med tem zbral šest oboroženih mož; ti so šli za misijonarji na Ramovsko polje. Z velikim ropotom so zbudili misijonarje. Vojteh je takoj spoznal, da se mu je približal zaželeni trenutek mučeniške smrti in je tešil svoja tovariša rekoč: „Ne bodita žalostna, trpimo za ime Gospodovo. Nič ni lepšega, nič bolj junaškega nego darovati življenje za Jezusa!“ Tu so se nanj vrgli pogani, zvežali ga in peljali na bližnji hribček. Svetnik je s slabim glasom vprašal Sika: „Kaj hočeš?“ V tem trenutku je nanj planil Siko in mu s sekiro zadal smrtno rano, a šest mu pomagajočih tovarišev ga je s cela pobilo. Vojteh je iz sedmih globokih ran krvavel, za trenutek je obstal na mestu, z očmi v molitvi proti nebu obrnjen. Nato je roke razširil moleč za svoje sovražnike, pal v podobi križa na zemljo in izdihnil svojo blago dušo, dne 23. aprila 997.

Neverniki so potem svetniku odsekali glavo, nasadili jo na sulico, telo pa vrgli v bližnjo reko. Radim in Benedikt sta med tem ubežala. Boleslav Hrabri je kupil svetnikovo glavo in truplo od Prusov in je dal pokopati v samostanu Tremošni, pozneje krog l. 1000. pa slovesno prenesti v cerkev Matere Božje v Gnezdnem.

Še ko je sv. Vojteh živel, slovel je med vsemi narodi, med katerimi je deloval, kot svetnik; še večjo slavo si je pridobil s svojo mučeniško smrtjo. Ljudstvo ga je splošno častilo kot svetnika, in Bog ga je po smrti na njegovem grobu oslavil s čudeži.

Njegov prijatelj in častilec Oton III. je l. 1000 v spremstvu dveh kardinalov potoval na njegov grob v Gnezdno. Od mestnih vrat pa do cerkve Matere Božje je šel bos in je molil z jokom na grobu slavnega mučenika.

Na željo tega cesarja je spisal Ivan Kapariarius, opat sv. Benedikta v Rimu, obširen životopis sv. Vojteha, katerega je potem še bolj pomnožil sv. Bruno. Iz spoštovanja do sv. Vojteha sta uživala veliko čast tudi Radim in Radla. Na prošnjo Boleslava Hrabrega, prvega kralja poljskega, je bila ustanovljena nadškofija v Gnezdnem, kateri so bile podrejene škofija kolobreška, krakovska in vrtislavska. Prvi nadškof v Gnezdnem je postal najmlajši Vojtehov brat Radim Gavdencij († 1006). Nekdanji vzgojitelj sv. Vojteha Radla Anastazij je postal nadškof na Ogerskem. Češčenje sv. Vojteha se je naglo razširilo po vsem katoliškem svetu. Cesar

Oton III. je dal takoj l. 1000 njemu na čast sezidati dve cerkvi: v Ahenu in v Rimu; a sv. Štefan, prvi apostolski ogerski kralj, je postavil v Ostrogonu stolno cerkev temu mučeniku na čast.

Telo sv. Vojteha je počivalo poleg njegovega brata sv. Gavdencija in poleg petih svetih bratov mučenikov Benedikta, Mateja, Izaka, Ivana in Kristina, v cerkvi Matere Božje v Gnezdnem do l. 1039. Tega leta je dobil češki knez Břetislav mesto Gnezdno v svojo oblast in se je takoj odločil, da prepelje telo sv. Vojteha v Prago, v cerkev sv. Vida, kar se je zgodilo z velikim slovesom 25. avgusta istega leta.

Zakladnica cerkve sv. Vida v Pragi hrani še zdaj dragoceno mašno obleko, škofovsko krono, križ, prstan in rokavice, ki jih je nosil svetnik. V brevnovskem samostanu je še ohranjena listina, katero je napisal lastnoročno sv. Vojteh, ko je stopil v red sv. Benedikta in se zavezal, da se hoče natančno vesti po redovnih pravilih.

Iz češkega: „Cirkev vítězná — František Ekert“.

— k —

Cerkve in zvonovi v dekaniji Kranj.

(Dalje.)

XVII.

Trstenik.

Slavni turški škof sv. Martin († 397), kateremu v čast so sezidali Slovenci več cerkva in med njimi tudi trsteniško pod Storžičevim vnožjem, je našemu narodu priljubljen svetnik. Oglejski očak Nikolaj Donatus (1494—1497) je ukazal 18. novembra 1497, naj se praznuje god škofa in spoznavalca sv. Martina tudi po Kranjskem, da bo povsod enaka navada (pro consuetudine totius patriae). Seveda so ga častili že pred tem odlokom, in sicer toliko bolj slovesno v onih krajih, kjer so ga imeli za cerkvenega zavetnika; omenjeni ukaz ima bržkone le ta pomen, da naj velja god sv. Martina v bodoče kot zapovedan praznik. Prav to potrjuje zapisnik škofa Toma Chrön. ki prišteva dan 11. novembra zapovedanim praznikom.

Ko so leta 1787. razkosali veliko pred-dvorsko župnijo, dobil je tudi sv. Martin svoj delež, da ga je bil lahko vesel. Trsteniku pridružijo vasi v obližju, dodajo mu poleg tega še cerkev sv. Dominika v Tenetišah ter tako vstanové samostojno duhovnijo, katero vodi prvi lokalist Jurij Bitenec (Witniz). Da-si naslov „lokalni kapelan“ ali celo „einschichtiger Seelsorger“, kakor so imenovali takrat duhovnike novo upravljenih župnij, ni bil posebno prikup-

ljiv, izvršena je bila vendar emancipacija duhovnih pomočnikov, ki do onega časa niso bili veliko več kot najemniki oblastnih vele-plebanov.

Trsteničani so imeli sicer že pred l. 1787 nekaj lastnih dušnih dušnih pastirjev, ki so deloma bivali na Trsteniku ter se podpisovali z imenom „capellanus“ ali „curatus loci“, pravzaprav pa niso bili družega kakor preddvorski duhovni pomočniki. V trsteniškem župnijskem arhivu se brani zapisnik bratovščine sv. Barbare, katero so častili udje kot posebno zavetnico ob smrtni uri. Tu je zabeleženih več duhovnikov, ki so poleg vodstva bratovščine oskrbovali tudi druga duhovna opravila. Bili so naslednji:

1685. Ivan Jenko.

1690. Matija Skok (Skuk). Poprej je kapelanoval v Naklem ter postal pozneje župnik Predvorom, kjer je umrl 7. julija 1704.

1716 Jernej Vidmar.

1725 Ivan Žerovec (Sherauz). Od 1739 do 1747 je župnikoval na Jesenicah, l. 1747 ga beremo kot vikarja in komisarja v Radoljci.

1730 Matej Raischer.

1740 Sebastijan Zorman. On in duhovnik Prim Debeljak sta ustanovila beneficij v Kokri. (Glej „Kokra“)

1745 Martin Fran Marinar.

1754 Bernard Götzl.

1760 Anton Tepina. Do l. 1741 je pastiroval Tepina pri sv. Joštu z naslovom „operarius“.

Z letom 1787 se prične samostojna duhovska služba in z njo spisovanje matic. Prvi mrlič je vpisan 16. avgusta 1787, prvi krst 3. septembra 1787, prva poroka 23. januarja 1788. Vrsta lokalistov, oziroma župnikov, je naslednja:

1. Jurij Bitenec (Witniz) 1787—1797. Stara leta je preživel v gradu Golnik (Gallenfels) kriške župnije, kjer je učakal leta 1816 zadnjo uro.

2. Baltazar Erbežnik 1797—1829, pokopan na Trsteniku.

3. Fran Šusteršič 1829—1752. Zaradi slabih oči se je podal v pokoj, katerega je preživel kot slep starček v Tržiču in ondi umrl l. 1869. Na grobni križ so zapisali besede:

Oko mu je temnelo,
Na pamet je maš'val,
Telo sicer slabelo,
Pa bister um ostal.

4. Fran Marinšek 1852—1871. Rojen na Olšah 14. oktobra 1801 je bil vikarij v Št. Lambertu ter sezidal na Trsteniku novo cerkev.

5. Ignacij Gregorič 1871—1892. Prijaznega in priljubljenega moža je vsled hude otekline na vratu pokosila smrt 7. junija 1892, starega 56 let.

6. Ivan Dolžan 1892—1898. Služboval je od 1869 do 1876 v Istri. Došel v rodno škofijo je postal župnik v Tunjicah, pozneje v Ihanu in slednjič na Trsteniku. Dolžan je bil duhovnik bistrega uma, žal, da ga je nagla smrt 16. avgusta 1898 položila v prezgodnji grob*).

7. Ivan Mikš, rojen v Hotédršici 29. avgusta 1863, trsteniški župnik od l. 1898.

Stara cerkev je bila l. 1631 silno zapuščena, velikemu oltarju je manjkala celo podoba sv. Martina**). Tako malo se je ljudstvo z duhovščino vred brigalo za hišo božjo. Pozneje so jo pač popravljali ter jej prizidali l. 1713 na južni strani kapelo sv. Barbare, kjer je imela dolgo časa svoj sedež bratovščina omenjene svetnice. Lokalist Fran Šusteršič (1829—1852) je razširil še severno stran in postavil v novo zgrajeno kapelo oltar Matere božje. Toda vsi ti dostavki so bili neznatni in čutila se je vedno bolj potreba nove cerkve. Kakor drugod, govorili so tudi tukaj leta in leta o zidanju, slednjič se lokalni kapelan Fran Marinšek resno loti težavnega dela. Navduševal je župljane, da naj pripravljajo gradivo, sam pa je zbiral denar s previdnim gospodarstvom. Špomladi 1869 začnejo podirati staro in na istem mestu zidati lepšo in prostornejšo cerkev. Po Faleschinijevem vzorcu za cerkev v Št. Lambertu je naredil načrt inžener Souvan v Kranju, stavbeni podjetnik Ivan Molinaro iz Škofje Loke pa je prevzel zidavo. Stroški za zidarsko delo so bili proračunjeni na 5255 gld. material so pripravili in dovozili župljani sami. Radovoljno so zložili tudi nad tisoč gld., nekaj se je porabilo iz obresti imovitejše tenetiške podružnice, nekaj so prispevali razni dobrotniki. Mnogo mecesnovega lesa so darovali koroški Jezerijani, od starodavnih časov vneti častilci sv. Martina na Trsteniku.

Cerkev, poprej orientirana t. j. obrnjena tako, da je bil veliki oltar na vzhodni strani;

*) Gl. njega obširni životopis: »Danica« 1899 št. 33 od strani 257 naprej. Spisal prof. dr. Fr. Perné.

Uredn.

**) Ecclesia s Martini in Testeniza (!) habet tria altaria: unum in choro s. Martini absque icone, secundum B. M. V. in cornu evangelii et tertium ss. Primi et Feliciani in cornu epistolae. Altare ante fores in cornu epistolae destruat. Vizitacijski zapisnik iz l. 1631.

ima sedaj svetišče na severni in pročelje z velikimi vratmi na južni strani; ob zapadni, kjer je bil vhod v prvotno cerkev, stoji zvonik. Hiša božja, znotraj 23·70 m dolga, 12·25 m široka in prav tako visoka, se sme prištevati lepšim cerkvam v škofiji. Vsa zidava je spretno in lahno izvedena, med spojenimi slogi prevladujejo romanske oblike, v zgradbi je neka podobnost s trnovsko cerkvijo v Ljubljani, seveda je poslednja večja kakor trsteniška.

Zidovje je bilo že pod streho in glavna skrb končana, ko dokonča Marinšek leta 1871 tek življenja. Njegov naslednik Ignacij Gregorič nadaljuje ostalo delo ter oskrbi cerkvi notranjščino. Trije oltarji, izrezljani po idrijskem kiparju Juriju Tavčar, so v soglasju z glavnim romanskim slogom. Tudi sliko sv. Martina v velikem oltarju je izvršil Tavčar, soha cerkvenega patrona, kateremu sta tovariša sv. Ivan Nepomuk in sv. Ignacij Lojolan, je odkrita le o velikih praznikih, kakor je navada po deželi. V stranskih dveh oltarjih častijo Mater božjo in sv. Barbaro. Stara svetnika sv. Prim in Felicijan, ki sta imela že l. 1631 lasten oltar, in katerih svetinje so za časa preddvorskega župnika dr. Francišeka Rabič 11. novembra 1754 slovesno vložili v menzo, sta sedaj pozabljena.

Ko je bila cerkev popolno dodelana in oskrbljena s potrebno upravo, posvetil jo je vpricho mnogo duhovnikov in veliko ljudstva knez-škof dr. Jernej Widmer 11. oktobra 1874. Krasen je bil ta dan za Trsteničane, ki so si oskrbeli z nemalim trudom in občutnimi žrtvami lepo svetišče.

Stolp z rudečo barok streho je za sedanjo cerkev preizek. Ostal je kot star spomenik iz davnih časov; ob vznožju se čita letnica 1703; pri linah, ki so 16·5 m od zemlje, pa 1704. Trije zvonovi merijo skozi spodnje krilo 125 : 104 : 82 cm, glasovi so jim e, fis, ais = 1, 2, 4.

Veliki zvon so dobili iz Anton Samassove livarne l. 1827. Križ, Marijino vnebovzetje, sv. Margareta, sv. Martin, sv. Anton Padovan, sv. Feliks iz Kantalicije. Ob spodnjem robu so imena: MATTHAEUS LOMBAR, JAKOB UND JOSEPH JAVERNIK, MARTIN PERNE, KIRCHENPRÖPSTE. Teža 16 stotov in 20 funtov.

Srednji s podobami: Križ, Marija pomočnica, sv. Barbara, sv. Martin, na vrhu pod krono devet angeljskih glav. ECCE CRUCEM DOMINI, FUGITE PARTES ADVERSAE, VICIT LEO DE TRIBU JUDA, RADIX DAVID, ALLELUJA. (Glej križ Gospodov, bežite sovražne moči, zmagal je lev iz Judovega rodu, Davidova korenina, aleluja). ZU GOTTES EHRE BIN ICH GEFLOSSEN, MARX MATHIAS ZECHENTER IN CLAGENFURTH HAT MICH GEGOSSEN

1722. (V čast božjo raztopljen sem bil — Celovčan Marks Matija Zéchenter me vžil l. 1722). LUCAS GLOBOTSCHNIK, DERZEIT PFARRER ZU HÖFLEIN, ADAM HRIBAR, THOMAS MALY, BARTHLEME GROSS, URBAN ROMIA, DERZEIT ZÖCHPRÖPSTE ALDA. (Luka Globočnik, ta čas župnik Preddvorom, Adam Hribar, Tomo Mali, Jernej Gros, Urban Romija, ta čas ključarji). Zvon tehta 11 stotov; pred l. 1827 je bil za velikega, sedaj se ne vjema posebno dobro z velikim in malim.

Mali ima 5 stotov in 48 funtov. Križ, rožnovenška Marija, sv. Florijan, sv. Martin. Ob spodnjem robu se bere: FR. SCHUSTERSCHITSCH, PFARRER, MARTIN PERNE UND FR. URANIZH, KIRCHENPRÖPSTE. (Fran Šušteršič, župnik; Martin Pernè in Fran Uranič, ključarja). Vlit l. 1830 po zvonarju Vincenciju Gollner v Celovcu.

Župnik Josip Lavtižar.

(Dalje pride.)

Vstajenja*).

III.

Veliko težav je prisojenih vsem ljudem, in težek jarem leži nad Adamovi otroki. Ekl. 4°, 1.

Ne daj se izpeljati po lahkoumnosti svojih tovarišev v zmoto, o mladenič.

Vera te je poučila. Življenje pojmi popolnoma resno.

Da, resno je življenje. Vsak trenutek življenja nosi to resnost na čelu.

Govori, kaj je to življenje samo na sebi?

Kako kratko, kako revno, kako zdrobljeno!

Človek, ki ga je rodila žena, živi le malo časa; obdajajo ga mnoge nadloge (Job 14, 1.) Kakor nežna cvetka vskali in kmalu ga pohodijo; njegovo bivanje na zemlji je kratko liki senca, nikoli nima miru.

In življenje z ozirom na Boga? — Od kod si?

Te je li vrgla igrajoča se usoda na zemljo?

Ni usode, kjer je najvišje, vsemogočno bitje, ki je vzrok vsemu.

Kje si bil pred kakimi dvajsetimi leti?

Si-li sam svoj činitelj? Neumnost brez smisla! Kako boš sam svoj činitelj, ako te ni bilo.

Odkod si torej? — In kdo si? — Delo si Božjih rok; ti si od Boga.

Zopet je rekel Bog: „Bodi!“ in bil si. Bil je tvoje telo, tvoja duša; tesna medsebojna vez ju je sklenila in ti si postal človek; prišteli so te k prebivalcem zemlje.

In prav tako so tudi nastali posredovalci tvojega bitja — tvoji stariši in pred njimi drugi stariši.

In tako vedno nazaj ter nazaj Malaleel je bil Kajnov sin, Kajnan Henos-ov, ta Setov, Set Adamov in — Adam je bil Božji (Luk. 3, 37. 38.)

*) Glej »Danica« l. 1900, št. 10 — stran 79 in št. 14 — stran 110.

Toda Bog je imel pri tvojem stvarjenju namen. Brez namena more ravnati najmanj On, največja nevstvarjena Modrost.

Moral te je ustvariti za se; kajti le Bog je zadnji tvoj namen.

Ti si za Boga! In to ne pomeni družega kakor: Ti moraš tukaj Boga hvaliti, častiti in mu služiti.

Plemenita, silno važna naloga! Prirodno opravilo ki je usojeno človeku. Resna dolžnost Adamovim otrokom. (Ekl. 40. 1.)

In nihče se ne more odtegniti tej dolžnosti, ker se razteza božje nadvladarstvo nad vsemi.

Oni na bliščečem prestolu in oni, ki se klanja k zemlji in leži v prahu; oni ki je oblečen v baržunasto oblačilo in nosi krono do onega, ki je v hodnični obleki (Ekl. 40, 3) vsem je isto opravilo.

Še enkrat: Resna je naloga našemu življenju!

Nisem tukaj za brezskrbnost, radi ničevnega kratkočasja, radi igre, veselja, šale, radi dobička in uživanja. — Ne!

Popotnik sem in resna je moja pot. Da služim Bogu, je moj najbližji namen; zadnji moj namen je Bog sam — Bog je konec moji poti.

Kam potujem?

V večnost me vodi pot; vodi me k Bogu. Dan pride, ko se zviie šotor mojega življenja, kakor šotor pastirjev (Iz. 38, 12). Pridem pa v trdno zidane prostore v večnosti.

Torej nimam obstanka na zemlji?

Ne! Na zemlji nimamo trdnega prostora. Proti večni bodočnosti potujemo (Heb. 13, 14).

Resna misel: od Boga, za Boga, k Bogu! O da bi jo prav pojmlil! S to resno mislijo bi bili olajšani dnevi našega bivanja na zemlji.

Čista, jasna je naša preteklost. Nad njo se ne strinja temna noč krivde, niti črnkasti oblaki žalih spominjev.

Jasno, mirno in resno stopam do svojega cilja v sedanjosti.

Jasno leži pred menoj bodočnost — da, srečna bodočnost.

Bog — začetek, namen, konec! On — moj največji in najradodarnejši dobrotnik, plačnik in plačilo, on — moje vse — tu in tam!

In vstopim pred Božji altar, pred Boga, ki razveseljuje mojo mladost. (Ps. 42, 4.)

Nemški: P. A. pl. Dos T. J. — Prosto preлага:
F. Steržaj.

Duhovniki so nazadnjaki.

Tako govore mnogi in nikakor ne iz ljubezni do duhovstva. Naj poslušajo ti mnogi odgovor zgodovine na nekatera vprašanja. Čujte vprašanja in odgovore.

„Kdo je izumil glasbene sekirice?“ Benediktinec Gvidon Areški. (Guido de Arezzo).

„Kdo je vpeljal koralno petje?“ Papež Gregorij I.

„Kdo je izumil smodnik?“ Redovnik Bertold Schwarz.

„Kdo je izumil meterski sestav?“ Duhovnik Hany.

„Kdo je prvi proučil svetovni sestav?“ Nadškof Regiomontan, kardinal Kusa in kanonik Kopernik.

„Kdo je dal svetu prve orglje?“ Redovnik Bud.

„Kdo je Kristofu Kolumbu prigovarjal in ga podpiral pri odkritju Amerik?“ Fra Mauro, katolišk duhovnik.

„Kdo je izumil ure s kolesi?“ Redovnik Pulcifik iz Verone.

„Kdo je izumil ure s perpendikljem?“ Papež Silvester II. Isti je tudi izumitelj zemeljskih globov in arabskih številok.

„Kdo je popravil kompas?“ Dijakon Flavij Gioja.

„Kdo je spoznal prvi, da ima kinin v sebi moč mrzlico potolažiti?“ Jezuita L'péa in Sikard.

„Kdo je izumil brzovjav?“ Duhovnik Chappe.

„Kdo teleskop?“ Pater Schreiner.

„Kdo mikroskop?“ Pater Magnau.

„Kdo je izumil zrakoplav?“ Pater Lana.

„Kdo je prinesel prve sviloprejke v Evropo?“ Dva katoliška misijonarja s Kitajskega.

„Kdo je izumil abecedo za gluhoneme?“ Francoski duhovnik L'Epée.

Kapeln Josip Plantarič.

Razgled po domovini.

Iz Selic. Seliška dolina je že od nekedaj udana Materi božji. Stari zapisniki govore, da se je že leta 1692. za Inocencija XII. pri sv. Petru v Selcih ustanovila „bratovščina brezmadežnega spočetja“. 25. novembra leta 1712. pa so vpeljali škapulirsko bratovščino. Bivši župnik Josip Fik je ustanovil bratovščino „Srca Marijinega za spreobrnjenje grešnikov“, ki se je posebno razcvela v naši župi. Danes šteje blizu 4000 udov. Od svojega začetka leta 1853. do danes je že mnogo storila za povzdigo verskega življenja, posebno je pospeševala vsigdar pogostno prejemanje sv. zakramentov.

V zadnjem času se je pa posebno naša mladina posvetila nebeški Kraljici.

Na praznik prečistega spočetja Marije Device leta 1899. je sedanji semiški dekan, takratni tukajšnji župnik vč. g. Matija Erzar vpeljal tu deklinško Marijino družbo. Pokazali so se v kratkem času najlepši sadovi. Izginilo je že zvečina ponočevanje in plesalcem je jelo zmanjkovati torišča. Družba je razširila svoj delokrog tudi po sosednih župah in deluje v čast Marije po celi dolini. Zbrala je v svoje okrilje do danes blizu 150 deklet. A tudi mladeniči nismo hoteli zaostati. Pod Marijino zastavo se hočemo tudi mi boriti zoper svet in greh. Štiriindvajseti marec ostane nam v neizbrisnem spominu. V navzočnosti premilostnega knez vladike Antona Bonaventure smo se posvetili preblaženi Devici. Prihiteli so k nam že v saboto popoldne. Pri uhodu v vas jih pozdravi tukajšnji v. č. župni oskrbnik, starosta selških očetov in pa mladenič v imenu Marijine družbe. Vsi izražajo svoje veselje in zahvaljujejo knezškofa za požrtvovalnost in ljubezen do slovenske mladine. Po kratkem sprejemu se podajo takoj v izpovednico in izpovedujejo neumorno do trde noči. Za rana zjutraj so že zopet v izpovednici.

Prava slovesnost se prične še-le popoludne ob dveh. Mladenci in deklice spremijo Premilostnega v slovesnem sprevedu v cerkev.

Prvikrat so se pokazali naši fantje pred svetom in zmagali so prvi strah. Radosti se je topilo marsikomu srce, ko zaori pod spretnim vodstvom gosp. Uraniča pri vstopu v cerkev iz moških grl pesem: „Tebi Marija, mogočna Kraljica, fantje ponižno darimo srce!“

Cerkev je bila natlačeno polna. Knezškof pojasnijo zbranim pomen Marijine družbe. Tri pregrehe love mlade ljudi: prevzetnost in ž njo spojena surovost, preklinjevanje idr., nečistost in nezmernost. Marijina družba pa hoče prav po pogostnem prejemanju sv. zakramentov in po molitvi vzgojiti ponižno, zmerno in čisto mladino. Ganljiv je bil sprejem in še posebej trenutek posvečenja. Nad šestdeset fantov pade na kolena in ne meneč se za sodbo sveta kličejo vsi jednoglasno nebeški Kraljici: „Presveta Devica, mati božja Marija, danes izvolimo Tebe za svojo gospo, priprošnjico in mater. Trdno sklenemo, da ti bodemo vedno zvesto služili, da ti bodo služili tudi drugi.“

Marsikaki mamici porosi oko solza veselja, ko zre svojega otroka na kolenih pred Marijo in ga čuje Njej zagotavljati svojo zvestobo.

„Škoda, da tudi našega ni med njimi“, sliši se sem tertje.

Splošno so vsi navzoči ednih misli: „Takega dneva in tako sijajne slovesnosti, kakor je bil dan sprejema mladeničev v Marijino družbo, še ni videla Seliška dolina.“ Priprost sin naših gora je izrazil občutke svojega Srca: „Ako bo v nebesih tako lepo, sem zadovoljen.“

Bog in preblažena Devica povrni požrtvovalnost in neutrudljivo gorečnost našemu knezškofu. Mi pa mladeniči seliški hočemo poplačati trud in pokazati svojemu cerkvenemu poglavarju hvaležna srca s tem, da ostanemo zvesti geslu, ki se je ta dan svetilo nad našo vasjo: „Pridi k nam Tvoje kraljestvo po Mariji!“ — Marijini smo, Marijini ostanemo v življenju, da smo Marijini enkrat tudi v večnosti.

Tem potem pojdemo. Ko bi pa komu všečna ne bila ta naša pot — nočemo ga prav tem svojim činom „ponižnost“ obljubivši kamenjati. Ne skladalo bi se to z našim poklicem. A to pa pripominjamo: Vi svojo pot; mi pa svojo — pokaže se kmalu, katera je prava.

M.

I. Bratovske zadeve

molitvenega apostolstva.

(Spis potrdili in blagoslovili sv. Oče.)

a) Glavni namen za mesec aprilj:

Rešitev mladine.

b) Posebni nameni.

12.) **Sv. Cenon, škof.** Slovenci. Pravočasni prejem sv. zakramentov za umirajoče. Oskrba bolnikov. Več redovnih predstojnikov.

13.) **Sv. Justin.** Zavod za spokornice. Duhovni pastirji in njim izočen verniki. Izpreobrnjenje bramancev.

14.) **Bela nedelja. Sv. Lidvina, devica.** Prvoobhajanci. Uboge italijanske redovnice. Samostanske in šolske stavbe.

15.) **Sv. Rastislav.** Slovani. Božje usmiljenje za več nesrečnih duhovnikov. Odprava bulega pohujševanja. Južna Afrika.

16.) **Sv. Drogo.** Duhovne vaje. Stanovitnost pri dobrih sklepih. Mir in edinost med narodi.

17.) **Sv. Rudolf.** Obrekovani in preganjani. Pomanjkanje cerkvá. Katoliška učiteljska društva.

18.) **Sv. Apolonij.** Več brezvernih mater in njihova nesrečna deca. Več njih, ki trpe pomanjkanja denarja in živeža.

N.

II. Bratovske zadeve N. lj. Gospé presv. Jezusovega Srca.

Zahvale.

Čast Mariji, sv. Ani, sv. Frančišku, sv. Antonu — vsem njim zahvala za uslišano molitev. Tudi v prihodnje naj jim bom priporočena.

Bohinjska Bistrica — Jesenice U. M.

* * *

V hudi bolezni, s katero me je bil obiskoval dobri Bog, sem bila obljubila zahvalo v cenjeni »Zg. Danici«, ako se mi povrne ljubo zdravje. Na priprošnjo naše nebeske Matere Marije, sv. Ane moje krsne patrone, sv. Jožefa in sv. Antona se mi je zboljšalo. Spolnujem torej s temi vrsticami svojo dolžnost. Vse v večjo čast Božjo!

V Idriji. — Ana Selej.

* * *

V neki zadevi sem se pozval do lurske Matere Božje za pomoč in opravljal njej v čast 9dnevnicu z obljubo, da objavim po uslišanji svojo zahvalo v »Danici«. Nebeška kraljica me je uslišala, zato priporočam vsem onim, ki potrebujejo česa, naj se zatečejo do nje.

Duh. J. P.

Škofijska kronika.

Premilostni g. knezškof Anton Bonaventura Jeglič se je odpeljal nedeljo, 31. marcija, k D. M. v Polje, kjer je slovesno sklenil sv. misijon. Veliki teden se je udeleževal molitev in cerkvenih obredov v stolnici ter veliki četrtek 4. t. m. umival dvanajsterim starčekom noge. Skupna starost tem starčekom je znašala 948 let. — Saboto 6. t. m. je vodil velikonočno procesijo v stolnici in nedeljo zaobljubljeno potresno procesijo k nunam. — Velikonočno nedeljo 7. t. m. in velikonočni ponedeljek 8. t. m. je pridigoval pred veliko sv. mašo v stolnici in nedeljo po veliki maši podelil papežev blagoslov s popolnim odpustekom.

— s —

Darova.

Po č. Heleni Zupan-ovi je darovalo v roke č. g. vikarija Godca 38 dobrotnikov za trapiški misijon v Južni Afriki 108 kron.

* * *

Za cerkev sv. Jožefa v Priedoru 4 K 60 v. iz Idrije. Več častilek sv. Jožefa.